

УДК 323.1:323.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-30>

Михайло Мосора

ORCID: 0000-0002-5990-9687

СУЧАСНІ РИСИ БРЕТОНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті досліджуються сучасні особливості бретонської ідентичності в контексті історичного, соціокультурного та політичного розвитку регіону Бретань. Автор аналізує взаємодію між збереженням локальної мови та культурних традицій і впливом панівної французької культури. Особлива увага приділяється ролі культурних і мовних ініціатив, таких як двомовні школи та популяризація бретонської музики, фольклору та фестивалів, у підтримці колективної самосвідомості. Особливу увагу приділено трансформації традиційних маркерів ідентичності – мови, історичної пам'яті, регіональних символів і звичаїв, та їхньому функціонуванню в сучасному соціокультурному просторі. Розглянуто роль бретонської мови як ключового чинника етнокультурної самоідентифікації, а також діяльність освітніх і громадських ініціатив, спрямованих на її збереження й популяризацію. У статті також розглядається політичний аспект ідентичності, зокрема діяльність регіональних партій, та їхній внесок у формування автономістських ідеалів серед населення. Дослідження ґрунтується на аналізі сучасних соціологічних даних, виборчих тенденцій та культурних практик, що дозволяє окреслити динаміку трансформації бретонської ідентичності під впливом глобалізаційних процесів та євроінтеграції. У статті висвітлено вплив регіоналізму, культурного туризму на формування нових форм бретонської ідентичності, які поєднують традиційні елементи з модерними практиками. Тенденції розвитку Європейського Союзу та процеси глобалізації суттєво впливають на трансформацію бретонської ідентичності, створюючи як виклики, так і нові можливості для її збереження. Політика ЄС у сфері культурного різноманіття та регіонального розвитку, особливо концепція «Європи регіонів», сприяє інституційній підтримці регіональних мов і культур, зокрема бретонської, водночас інтегруючи їх у ширший європейський культурний простір. Зроблено висновок, що сучасна бретонська ідентичність має динамічний характер, поєднуючи локальну культурну специфіку з загальнонаціональною та європейською ідентичностями.

Ключові слова: автономізм, Бретань, бретонська культура, глобалізація, етнізація, ЄС, ідентичність, націоналізм, регіон, Франція.

Постановка проблеми. Бретонська ідентичність у сучасному соціокультурному та політичному контексті є складним і динамічним явищем, що поєднує історичну пам'ять, культурні традиції та прагнення до регіональної автономії. Бретань зберігає власну мовну та культурну специфіку, яка проявляється у двомовних освітніх програмах, фольклорних та музичних фестивалях, локальних святах і символах. Водночас політичні ініціативи сприяють формуванню автономістських прагнень серед населення. Дослідження сучасних рис бретонської ідентичності дає можливість оцінити, як локальні традиції та культурні практики взаємодіють із загальнофранцузькими та європейськими процесами глобалізації, утворюючи унікальне поєднання регіонального самовизначення й інтеграції в ширший політичний і культурний простір.

Аналіз наукових досліджень. Бретань є одним із найдавніших історико-культурних регіонів Західної Європи, формування якого тісно пов'язане з міграційними процесами пізньої Античності. У V–VI століттях частина кельтського населення острова Британія переселилася на територію Арморики, що згодом отримала назву Бретань. Саме ці

© М. Мосора, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

переселенці заклали етнічні, мовні та культурні основи бретонського народу, зберігши кельтську мовну традицію, споріднену з валлійською та корнською мовами.

У IX столітті Бретань оформилася як політичне утворення із чітко окресленими кордонами та тривалий час існувала як напівнезалежне герцогство. До його складу входили кельтомовні території на захід від умовної лінії Доль-Геранд та романомовні землі на сході, де існували окремі бретонські колоніальні поселення. Уже на ранніх етапах свого розвитку регіон характеризувався бікультурністю: західна частина залишалася кельтомовною, тоді як східна зазнавала значного впливу романської культури [5, с. 58–60]. У 1532 році Бретань була формально приєднана до Французького королівства, однак зберегла низку автономних прав і власну регіональну ідентичність [6].

Упродовж Нового та Новітнього часу процеси централізації та мовної уніфікації сприяли поступовому витісненню бретонської мови французькою [1, с. 103], однак повної асиміляції населення не відбулося. Сьогодні бретонці існують у межах франко-бретонського культурного дуалізму, поєднуючи загальнонаціональну ідентичність із збереженням історичної пам'яті, традицій та елементів регіональної культури.

У сучасних умовах зазначений мовно-культурний кордон значною мірою втратив свою практичну значущість, оскільки французькою мовою володіє все населення регіону. Водночас низка особливостей колективної ідентичності та моделей соціальної поведінки зберіглася, а подекуди відмінності між групами залишаються досить помітними. Саме на це звертав увагу П. Флатре, підкреслюючи, що по обидва боки колишнього мовного кордону продовжують співіснувати дві етнічні спільноти. Попри це, етномовні конфлікти між мешканцями Бретані та центральною владою Франції виникають порівняно рідко. Регіон не є культурно однорідним, а радше функціонує як бікультурний простір. Домінування французької культури поступово нівелює історичні етномовні межі Бретані, однак процес повної асиміляції регіону так і не був завершений [2, с. 81–82].

Сучасний бретонський націоналізм значною мірою сформувався під впливом негативного історичного досвіду, зумовленого прорахунками місцевих еліт. Однією з ключових помилок стало те, що політичні лідери керувалися передусім власними інтересами та намагалися протиставити ідею регіонального суверенітету Французькій Республіці. У масовій свідомості це нерідко сприймалося як безперспективний або навіть абсурдний проєкт. Водночас реальні потреби та проблеми бретонського населення залишалися поза належною увагою, а реакція центральної влади на непередумані дії регіональних діячів лише поглиблювала відчуження. На початку XX століття ці тенденції проявлялися у формі соціального елітаризму, а в міжвоєнний період трансформувалися в політичний елітаризм. Додатковим чинником дискредитації націоналістичного руху стала співпраця окремих бретонських кіл із нацистським режимом, що ґрунтувалася на принципі «ворог мого ворога – мій союзник». Така позиція була рішуче засуджена більшістю бретонського суспільства. Надалі рухи, що відстоювали ідею бретонського суверенітету, дедалі більше дистанціювалися від широких соціальних мас та зосереджувалися на академічних і теоретичних дискусіях щодо майбутнього бретонського етносу [2, с. 83].

Унаслідок цього відбувся розрив між населенням регіону та його традиційною політичною елітою, тоді як формування нових лідерських груп розтягнулося в часі. Сучасні бретонці існують у межах франко-бретонського ідентифікаційного дуалізму [4, с. 145–146], внаслідок чого суперечливі сторінки політичного минулого сприймаються радше як історичний досвід, а не як актуальні виклики сьогодення [3, с. 116].

Сучасні виборчі уподобання в регіоні Бретань відображають складний політичний ландшафт Франції, поєднуючи традиційні регіональні схильності із загальнонаціональними тенденціями. Бретань, історично відома своїм економічно аграрним профілем та сильними

соціалістськими й центристськими впливами, довгий час демонструвала політичні настрої, які дещо відрізнялися від загальнофранцузьких моделей. Так, ще на початку XXI століття регіон підтримував ліві партії і центристів: у 2004 році кандидат соціалістів домінував на регіональних виборах у Бретані значно вище за консервативні партії, що було характерно для місцевої політичної культури [8].

Проте останні вибори свідчать про поступову трансформацію виборчого поведінки у Бретані, що відображає загальнофранцузькі тенденції і з одночасною регіональною специфікою. Наприклад, під час європейських виборів 2024 року партія ультраправого *Rassemblement National (RN)* отримала близько 25,59 % голосів у Бретані, що стало історичним проривом для регіону, який традиційно був «вороже налаштований» до праворадикальних партій, а її результат залишався нижчим за середньофранцузький рівень підтримки RN. Такий результат вказує на зростання протестних настроїв та розчарування у традиційних політичних силах, але з одночасно повільнішим рухом правого популізму порівняно з іншими регіонами держави [9].

Голосування у Бретані на різних типах виборів відображає поєднання загальнофранцузьких політичних тенденцій і регіональних особливостей. Хоча регіон не є «електоральною аномалією», його виборці іноді віддають перевагу іншим партіям або блокам, ніж середній виборець у Франції, зокрема демонструючи стійкіші прогресивні настрої та меншу підтримку крайнім правим, ніж у більшості інших регіонів, навіть якщо ця підтримка зростає. Сукупно це свідчить про поступову політичну реорганізацію бретонського виборчого електорату під впливом як внутрішніх соціальних змін, так і національних тенденцій.

Union Démocratique Bretonne (UDB) – це регіональна політична партія, заснована 4 січня 1964 року в Ренні, яка виступає за автономію Бретані в межах Франції та демократичну децентралізацію влади. Партія поєднує автономістські вимоги з екологічними, соціальними та прогресивними ідеями. UDB була першою відкрито автономістською партією в післявоєнній Бретані й відмовилася від початкового радикального дискурсу на користь поміркованого демократичного регіоналізму [10, с. 13–17].

Ключовою політичною платформою UDB є ідея реуніфікації історичної Бретані. Партія пропонує створення Асамблеї Бретані – об'єднання регіональних рад з повноваженнями у вирішенні питань екології, економіки, культури, освіти та місцевого розвитку, при цьому не заперечуючи ролі держави у сферах оборони чи зовнішньої політики. Такий підхід передбачає демократичний федералізм у межах Франції та тісну інтеграцію регіону в Європейський Союз як сильної, самоврядної одиниці [10, с. 13–17].

UDB має відносно невелике представництво на національному рівні, але досягла певних успіхів на місцевому та регіональному рівнях [6, с. 12]. Партія отримала місця в Регіональній раді Бретані, департаментських радах і локальних муніципалітетах. Підтримка UDB у 2019 році у складі коаліції з *Europe Écologie Les Verts* становила близько 16,9 % на виборах до Європейського парламенту в Бретані. Проте самостійна виборча підтримка партії залишається помірною, і вона не домоглася значного національного представництва у французькому парламенті [8].

Бретонська мова зазнала помітної модернізації, однак кількість її активних носіїв залишається незначною, тоді як французька остаточно утвердилася як загальнонаціональна мова спілкування. Бретонська мова нині побутує переважно у віддалених районах і серед представників старшого покоління. Важливу роль у популяризації бретонської культури відіграли музика й мистецтво, однак відповідний дискурс здебільшого залишається в межах культурного простору та майже не переходить у політичну площину. Сприйняття бретонської культури набуло індивідуалізованого характеру й більше не виступає ключовим

джерелом мобілізації націоналістичних настроїв, як це спостерігається в окремих регіонах Європейського Союзу.

Водночас культурне піднесення Бретані містить прихований політичний вимір, оскільки воно акцентує відмінності між загальнонаціональною французькою культурою та регіональною традицією, що ґрунтується на історичній спадкоємності. Поширення та визнання бретонської культури за межами регіону дає змогу стверджувати, що вона претендує на помітне місце у світовій культурній спадщині [2, с. 83–84]. Культурне відродження бретонців відбувається переважно поза межами державних інституцій, що пояснюється не стільки слабкістю організації еліт, скільки дуалістичним франко-бретонським самосприйняттям. Водночас сучасні бретонські бізнес-спільноти демонструють зростаючий інтерес до розвитку регіону та збереження культурної спадщини, мови і традицій. Такий підхід можна охарактеризувати як форму регіонального патріотизму, заснованого на усвідомленні власної унікальності та необхідності її збереження.

Нині бретонська культура значною мірою відірвана як від своїх історичних територій, так і від первинного соціального середовища. Молоде покоління бретономовних мешканців здебільшого проживає у великих міських центрах, а не в традиційних сільських поселеннях. Для цієї групи бретонська культура дедалі частіше інтегрується в контекст французького постмодерного мистецтва.

Сучасна ідентичність бретонців поєднує в собі історичну пам'ять про кельтське коріння з інтенсивними процесами культурної адаптації у межах французької держави. Хоча французька мова домінує у повсякденному житті, регіональні символи та традиції залишаються важливими маркерами самосприйняття: наприклад, прапор *Gwenn ha du* та кельтські фестивалі, як-от *Festival Interceltique de Lorient*, сприяють збереженню унікальної культурної ідентичності та підтримці відчуття спільноти серед бретонців і поза межами регіону.

Значну роль у сучасному самовизначенні відіграють і мовні ініціативи: хоча носіїв бретонської мови сьогодні менше, ніж раніше, мова активно популяризується через програму двомовних шкіл та цифрові проєкти, що дають змогу поєднувати мовну спадщину з новими формами комунікації.

Ідентичність бретонців також набуває вираження в інтернет-просторі, де поняття *identité bretonne* виступає предметом дискусій про культурне самовираження, захист бретонських назв і збереження локальної топоніміки. Ці процеси демонструють, що регіональна ідентичність не є статичною, а трансформується під впливом глобалізації та цифрової комунікації. Сьогодні дуже часто бретонці ідентифікують себе подвійною ідентичністю – франко-бретонською.

На тлі зниження авторитету центральної влади та кризи довіри до республіканських інститутів у регіонах, бретонська спільнота демонструє вищий рівень прихильності до Європейського Союзу порівняно із середнім показником по країні. Зокрема, у 1992 році більшість населення Бретані підтримала ратифікацію Маастрихтського договору [2, с. 84]. Це можна пояснити привабливістю загальноєвропейської ідеї регіоналізації, яка створює для Бретані відчуття ширшої автономії та можливості безпосередньої взаємодії з європейськими структурами, минаючи французький центр. Прикладом слугують численні регіони ЄС, органи влади яких наділені значно ширшими повноваженнями, ніж французькі регіональні ради. Утім, бретонська проблематика нині переважно реалізується на ірраціональному рівні культурних зв'язків, тоді як інституційні аспекти політизації регіону залишаються другорядними.

Висновки. Отже, сучасна бретонська ідентичність постає як багатовимірне явище, що формується на перетині історичної пам'яті, культурних традицій, політичних

прагнень регіону. Незважаючи на домінування французької мови та культури, локальні мовні ініціативи, культурні практики та символи забезпечують підтримку колективного самовизначення й відчуття спільноти серед бретонців. Політична активність регіональних партій, як-от Union Démocratique Bretonne, демонструє, що прагнення до автономії лишаються актуальними, хоча й реалізуються переважно на місцевому рівні та у формі культурно-політичного дискурсу. Сучасна бретонська ідентичність є динамічною та трансформаційною: вона інтегрує в себе європейські тенденції глобалізації, вплив урбанізації та цифрової культури, при цьому зберігаючи специфіку локального культурного коду. Таким чином, бретонська ідентичність сьогодні виступає не лише як спадок минулого, але і як активний чинник культурної та соціально-політичної самореалізації, що дає можливість регіону зберігати унікальність у межах національної і європейської спільноти.

Література:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ : вид. Критика, 2001. 272 с.
2. Ле Кoadік Р. Бретонські контрасти. Нар. творчість та етнографія. 2006. № 6. С. 81–86.
3. Мосора М. Сепаратизм як інституціоналізована політична практика: виклики для Європейського Союзу і України : дис. ... д-ра філос. 052 Політологія. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2022. 216 с.
4. Сміт Е. Національна ідентичність. Київ : Основи, 1994. 224 с.
5. Brett C. Brittany and the Atlantic Archipelago, 450–1200. Cambridge University Press, 2021.
6. Brittany – History. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/place/Brittany-region-France/History> (last accessed: 11.11.2025).
7. Cole A., Pasquier R. The Bretons in French Politics: Regional Mobilization within and beyond the Central State. *Nationalities Papers*. 2021. P. 1–16.
8. Election-Politique. Election régionale depuis 1986. URL: <https://web.archive.org/web/20080325094744/http://www.electionpolitique.com/regionales.php> (last accessed: 11.11.2025).
9. European elections: Across traditionally hostile Brittany, Le Pen's RN made a historic breakthrough. *Le Monde*. URL: https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2024/06/12/european-elections-across-traditionally-hostile-brittany-le-pen-s-rn-made-a-historic-breakthrough_6674572_5.html?utm_source=chatgpt.com (last accessed: 11.11.2025).
10. Kernalegenn T., Romain P. L'Union démocratique bretonne. Un parti autonomiste dans un État unitaire. Rennes: Presses Universitaires de Rennes, 2014.

References:

1. Anderson, B. (2001). Ujavleni spilnoty. Mirkuvannia shchodo pokhodzhennia i poshyrennia natsionalizmu [Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism]. Krytyka [in Ukrainian].
2. Le Coadic, R. (2006). Bretonski kontrasty [Breton contrasts]. *Narodna tvorchist ta etnografia* [Folk art and ethnography], (6), 81–86 [in Ukrainian].
3. Mosora, M. (2022). Separatyzm yak instytutsionalizovana politychna praktyka: vyklyky dlia Yevropeiskoho Soiuzu i Ukrainy [Separatism as an institutionalized political practice: Challenges for the European Union and Ukraine] [Doctoral dissertation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University] [in Ukrainian].
4. Smith, A. (1994). Natsionalna identychnist [National identity]. *Osnovy* [in Ukrainian].
5. Brett, C. (2021). Brittany and the Atlantic Archipelago, 450–1200. Cambridge University Press [in English].
6. Brittany – History (n.d.). In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved from <https://www.britannica.com/place/Brittany-region-France/History> [in English].
7. Cole, A., & Pasquier, R. (2021). The Bretons in French politics: Regional mobilization within and beyond the central state. *Nationalities Papers*, 1–16 [in English].

8. Election-Politique. (n.d.). Election régionale depuis 1986. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20080325094744/http://www.electionpolitique.com/regionales.php> [in French].
9. Le Monde. (2024, June 12). European elections: Across traditionally hostile Brittany, Le Pen's RN made a historic breakthrough. https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2024/06/12/european-elections-across-traditionally-hostile-brittany-le-pen-s-rn-made-a-historic-breakthrough_6674572_5.html [in English].
10. Kernalegenn, T., & Romain, P. (2014). L'Union démocratique bretonne: Un parti autonomiste dans un État unitaire. Presses Universitaires de Rennes [in French].

Mykhailo Mosora. Modern Characteristics of Breton Identity

The article examines the contemporary characteristics of Breton identity in the context of the historical, sociocultural, and political development of the Brittany region. The author analyzes the interaction between the preservation of the local language and cultural traditions and the influence of the dominant French culture. Particular attention is paid to the role of cultural and linguistic initiatives, such as bilingual schools and the promotion of Breton music, folklore, and festivals, in sustaining collective self-awareness. Special emphasis is placed on the transformation of traditional markers of identity: language, historical memory, regional symbols, and customs, and their functioning within the contemporary sociocultural space. The role of the Breton language as a key factor of ethnocultural self-identification is examined, along with the activities of educational and civic initiatives aimed at its preservation and promotion. The article also addresses the political dimension of identity, particularly the activities of regional parties and their contribution to the formation of autonomist ideals among the population. The study is based on an analysis of contemporary sociological data, electoral trends, and cultural practices, which makes it possible to outline the dynamics of the transformation of Breton identity under the influence of globalization processes and European integration. Furthermore, the impact of regionalism and cultural tourism on the formation of new forms of Breton identity that combine traditional elements with modern practices is explored. The development trends of the European Union and the processes of globalization significantly affect the transformation of Breton identity, creating both challenges and new opportunities for its preservation. EU policies in the field of cultural diversity and regional development, particularly the concept of a "Europe of Regions," contribute to institutional support for regional languages and cultures, including Breton, while integrating them into a broader European cultural space. The article concludes that contemporary Breton identity is dynamic in nature, combining local cultural specificity with national and European identities.

Key words: Autonomism, Brittany, Breton Culture, Globalization, Ethnization, EU, Identity, Nationalism, Region, France.

Відомості про автора:

Михайло Мосора – доктор філософії, асистент кафедри політичних наук, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Надійшла 09.12.2025

Прийнята 22.12.2025

Опублікована 28.01.2026